

Varhaiskasvatuksen sosiaali- oppimisympäristö tunne- kasvatuksen mahdollistajana

Kati Virta

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2020

Sosionomi AMK
Varhaiskasvatus ja päivähoito

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK
Varhaiskasvatus ja päivähoito

VIRTA, KATI

Varhaiskasvatuksen sosiaalinen oppimisympäristö tunnekasvatuksen mahdollistajana

Opinnäytetyö 35 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Huhtikuu 2020

Opinnäytetyön kohderyhmänä oli erään Tampereella toimivan päiväkodin varhaiskasvattajat. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen sosiaalista oppimisympäristöä tunnekasvatusta tukevaksi ja huomioivaksi. Tavoitteena oli myös lisätä tietoisuutta tunnekasvatukseen liittyen, jotta varhaiskasvatuksen työntekijät osaisivat perustella omia toimintatapojaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä varhaiskasvatuksessa tehtävä tunnekasvatus näkyväksi niin työntekijöille kuin myös lasten vanhemmille selvittämällä, mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeänä tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä ja kuinka sosiaalista oppimisympäristöä voidaan kehittää tunnekasvatusta tukevaksi. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin kyselynä tamperelaisen päiväkodin varhaiskasvattajilta.

Tutkimustuloksissa ilmeni, että varhaiskasvatuksen sosiaalista oppimisympäristöä voidaan kehittää tunnekasvatusta tukevaksi integroimalla tunnekasvatus osaksi arkea. Varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta sosiaalisessa oppimisympäristössä varhaiskasvattajan sensitiivisyyttä ja henkilökunnan pysyvyyttä sekä riittävyttä. Varhaiskasvattajat pitävät tärkeänä myös hyvää tunneilmapiiriä niin työyhteisössä kuin myös lapsiryhmässä, hyvää yhteistyötä varhaiskasvattajan ja vanhemman välillä sekä varhaiskasvatuksen laatuun panostavaa johtamista.

Opinnäytetyössä selvisi, että tunnekasvatus näkyy yhteistyöpäiväkodissa kaikissa arjen tilanteissa, sen sijaan, että ryhmissä käytettäisiin erityisiä tunnekasvatuksen menetelmiä. Opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena oli tuoda tunnekasvatusta näkyväksi myös vanhemmille, mikä kuitenkin jäi vähäiseksi. Jatkotutkimusaiheena opinnäytetyölle voisi olla esimerkiksi vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö tunnekasvatuksen tukena.

Asiasanat: tunnekasvatus, tunnetaidot, sosiaalinen oppimisympäristö, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

VIRTA KATI:

A Social Learning Environment for Early Childhood Education as an Enabler for Emotional Education

Bachelor's thesis 35 pages, appendices 3 pages
April 2020

The subject of this thesis was emotional education in a kindergarten in Tampere. The aim of this thesis was to develop the social learning environment of early childhood education to support and consider emotional education. The purpose was to raise awareness of emotional education and make it as visible as possible to early educators and parents. The data was collected through a questionnaire and it was analysed as a qualitative content analysis.

These results suggest that integrating emotional education into everyday life is important. The sensitivity of early childhood educators and the persistence and adequacy of staff are important factors in this respect. The quality of the emotional atmosphere is important both between the child and the adult, as well as in the interaction between the adults (e.g. early childhood educators, parents).

Based on the thesis, it can be stated that the use of various emotional education methods is relatively rare. However, emotional education is visible in most everyday situations. Making emotional education visible to parents was clearly less than planned in this thesis. For example, collaboration with parents to support emotional education could be a topic for further research.

Key words: emotional education, emotional skills, social learning environment, early childhood education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUNNEKASVATUS	6
3	LAPSEN SOSIAALINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ JA TUNTEET	9
	3.1 Perheen sisäinen vuorovaikutus	9
	3.2 Päiväkotiryhmän sisäinen vuorovaikutus	11
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	14
	4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	14
	4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	14
	4.3 Aineiston analysointi	15
5	TUNNEKASVATUSTA TUKEVA SOSIAALINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ VARHAISKASVATUKSESSA	17
	5.1 Varhaiskasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus	17
	5.2 Lasten vertaissuhteet ja varhaiskasvattaja.....	19
	5.3 Varhaiskasvattajien vuorovaikutus vanhempien kanssa	21
	5.4 Työyhteisön sisäinen ilmapiiri ja johtaminen	22
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
7	POHDINTA	29
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	33
	Liite 1. Kysely varhaiskasvattajille.....	33
	Liite 2. Sähköpostiviesti varhaiskasvattajille	35

1 JOHDANTO

Lapsen päiväkotipäivään sisältyy erilaisia toiminnallisia hetkiä. Päivän aikana voidaan esimerkiksi pitää lauluhetkiä, retkeillä lähiympäristöön tai askarrella. Päivän päätteeksi vanhemmalle kerrotaan, kuinka lapsen päivä on mennyt ja mitä olemme päivän aikana tehneet. Kertoessa päivän tapahtumista, saattaa usein unohtua hetket, joissa esimerkiksi lapsi on nimennyt tunteitaan tai on auttanut kaveria.

Tunnekasvatus valikoitui opinnäytetyöni aiheeksi keskustellessani tamperelaisen yhteistyöpäiväkodin kanssa. Tuli ilmi, ettei tunnekasvatus ollut tämän kyseisen päiväkodin arjessa kovin näkyvä ja tietoinen osa, joten se haluttiin tehdä näkyväksi niin varhaiskasvattajille kuin vanhemmille. Halusimme päästä pois ajattelutavasta, jonka mukaan vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen laatua lasten tuotoksien, kuten askartelujen ja piirustuksien kautta.

Kun tunnekasvatus valikoitui yhdeksi tärkeimmäksi käsitteeksi tälle opinnäytetyölle, toisena tärkeimpänä käsitteenä halusin tarkastella sosiaalista oppimisympäristöä ja näiden kahden käsitteen välistä yhteyttä. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää sosiaalista oppimisympäristöä tunnekasvatusta tukevaksi ja huomioivaksi ja samalla tehdä varhaiskasvatuksessa tehtävä tunnekasvatus näkyväksi niin työntekijöille kuin lasten vanhemmille. Tarkoituksena on selvittää, mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä ja kuinka sitä heidän mielestänsä voidaan kehittää. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta, jotta varhaiskasvatuksen työntekijät osaisivat perustella toimintatapojaan tunnekasvatukseen liittyen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 31) on kirjattu varhaiskasvatustakiin viitaten, että varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla kehittävä, turvallinen ja terveellinen. Oppimisympäristöllä ei tarkoiteta vain varhaiskasvatuksen fyysisiä tiloja vaan oppimisympäristö kattaa sekä sosiaalisen että psyykkisen osa-alueen. Vaikka oppimisympäristön kaikki osa-alueet ovat tärkeitä ja ne ovat kytkeytyneinä toisiinsa, opinnäytetyö keskittyy oppimisympäristön sosiaaliseen ulottuvuuteen.

2 TUNNEKASVATUS

Tunteet ovat osa meidän jokapäiväistä elämäämme. Erilaisten tunteiden avulla muun muassa laitamme arkiset asiat tärkeysjärjestykseen sekä suojaudumme asioilta, jotka saattavat olla haitallisia hyvinvoinnillemme. Tämän lisäksi tunteet vaikuttavat havaitsemis- ja ajattelutoimintoihimme. Tunteiden avulla kykenemme ongelmanratkaisuun sekä erilaisten päätösten tekoon. (Kokkonen 2017, 11-12.) Ensimmäinen tiedon käsittelykeino on tunne (Jalovaara 2006, 39).

Kulttuurin muovaamilla sekä oppimisen kautta syntyneillä sosiaalisilla tunteilla on sosiaalisen elämämme sujuvuuteen liittyviä tehtäviä. Tunteiden avulla luomme ihmissuhteita sekä teemme moraalisia ratkaisuja. Myös epämiellyttävillä sosiaalisilla tunteilla, kuten esimerkiksi häpeällä, kehitämme itseämme. (Kokkonen 2017, 13.)

Tunne voi tarttua erilaisten mekanismien kautta. Esimerkiksi ihmisen kasvoilla oleva iloinen tai vihainen ilme voi laukaista katsojassa vastaavan tunnereaktion ja -ilmeen. Tällaiset sanattomat tunnesignaalit vaikuttavat myös ryhmätilanteissa. (Jalovaara 2006, 27.) Tunteilla on siis suuri vaikutus erilaisten ryhmien toimintaan. Ryhmään sitoutumisen, yhteistyön, ryhmäläisten auttamiskäyttäytymisen sekä hyvän työskentelyn kannalta on tärkeää myönteisten tunteiden kokeminen ryhmässä. (Kokkonen 2017,14.) Ilman tunteita ei ole mahdollista tulla toimeen, joka korostuu erityisesti ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ihmisellä on tärkeä olla kyky samaistua toisen ihmisen tilanteeseen sekä tunteisiin. Ihmisen tulee osata tunnistaa, miltä toisesta tuntuu, jotta pystyy sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Jalovaara 2006, 38.) Ryhmän toiminnan kannalta tunnekasvatuksella on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Kun osaa käsitellä omia tunteitaan ja tietää mistä ne johtuvat, on helpompi toimia myös ryhmässä.

Tunteista voidaan luontevasti siirtyä tunnetaitoihin, jotka ovat taitoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Tunnetaidot ovat osa sosiaalista käyttäytymistä sekä ihmissuhdetaitoja. Kyky ottaa toinen huomioon ja kokea empatiaa, on osa tunnetaitoja. (Peltonen 2000, 13-17.) Tunnetaitoihin kuuluvat erilaiset tunteiden säätelytaidot. Se, millaisia tiedollisia tunteiden säätelykeinoja lapsi käyttää, on

kytköksissä hänen psyykkiseen hyvinvointiinsa. Lapsen tunteiden säätelykyky onkin sidoksissa lapsen ominaisuuksiin, kasvatuskäytänteisiin sekä sukupuoleen. (Kokkonen 2017, 100-101.) Tunteiden säätelyssä ilmenevät puutteet ovat siis yhteydessä muun muassa mielenterveyshäiriöihin. Mielen hyvinvoinnin kannalta onkin keskeistä tietää, kuinka omia tunteita kannattaa säädellä ja mitkä tunteiden säätelykeinot ovat mielen hyvinvoinnin kannalta hyödyllisiä. Haitallisia tunteiden säätelykeinoja mielen hyvinvoinnin kannalta ovat esimerkiksi tunteiden vältteleminen, tukahduttaminen ja niiden kieltäminen. (Kokkonen 2017, 133-135.) Onkin hyvin tärkeää kohdata omat tunteensa ja käsitellä ne. Passiivisten tunteiden säätelykeinojen sijaan sosiaalinen tuki, keskustelu sekä jotkut toiminnalliset aktiviteetit ovat mielen hyvinvoinnille eduksi (Kokkonen 2017, 136).

Tunnesäätelyllä voidaan tarkoittaa kykyä rauhoittaa itseään sekä kykyä hillitä voimakkaaseen tunteeseen liittyvää käyttäytymistä, joka voi ilmetä esimerkiksi impulsiivisena käyttäytymisenä. Tunnesäätelyllä tarkoitetaan myös kykyä suunnata huomio uudelleen voimakkaan tunnetilan vallitessa johonkin muuhun asiaan sekä kykyä koota itsensä tekemään jotain, mitä oli tarkoituskin tehdä. (Linehan 2015, 18) Tunnesäätelytaitoihin kuuluvat kohtaavan tunteen ja asian hyväksyntä, huomion muualle suuntaaminen sekä ongelmien ratkaiseminen (Sadeniemi, Häkkinen, Koivisto, Ryhänen & Tsokkinen 2019, 38). Tunteiden säätelyssä voidaan erottaa automaattinen sekä tietoinen ja tahdonvarainen säätely. Tietoinen tunnesäätely vaatii ponnistuksia, mutta voi automatisoitua harjoittelun seurauksena. Harjoittelemalla voi siis oppia vaikuttamaan tunteisiin. Tunteiden automaattinen säätely taas ei vaadi tahdonalaista toimintaa vaan usein liittyykin ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. (Sadeniemi ym. 2019, 18.)

Tunteiden säätely tai säätelemättömyys vaikuttaa psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi myös fyysiseen hyvinvointiin ja terveyteen. Vaikutukset voivat olla sekä epäsuoria että suoria. Tunteiden säätelyn epäsuorat terveysvaikutukset liittyvät muun muassa käyttäytymiseen, hyvinvointiin ja terveyteen liittyviin päätösten tekoon. Suorat vaikutukset taas vaikuttavat hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen silloin, kun se muokkaa välittömästi fyysisiä reaktioita. Näitä voivat olla esimerkiksi sydämässä tapahtuvat muutokset. Eri tunteiden säätelykeinojen käyttäminen voi aiheuttaa ihmisessä myös muita ruumiillisia reaktioita. (Kokkonen 2017, 137-138.) Ei olekaan yhdentekevää millaiset tunteiden säätelytaidot omaa. Jokainen

vaikeasta tunnetilanteesta selviäminen vahvistaa taitoja selviytyä sekä tuo myös luottamusta selviytyä haastavista tilanteista myös tulevaisuudessa (Sadeniemi ym. 2019,172). Aikuisella on tärkeä rooli lapsen tunteiden säätelytaitojen oppimisessa. Aikuisen on tärkeä osoittaa lapselle, että vaikean tunteen kanssa selvitään yhdessä. (Ahonen 2017a, 52.)

Tiivistetysti tunnekasvatus tarkoittaakin, että lapselle kerrotaan erilaisista tunteista sekä siitä, miksi ne tulevat. Tunnekasvatuksessa kerrotaan myös miltä tunteet tuntuvat ja kuinka niiden kanssa voi tulla toimeen. Tunnekasvatuksessa lapselle kerrotaan tunteiden menevän ohi sekä tunteita voi myös itse ohjailla. (Tunnetaidot, Väestöliitto, 2020.) Tunnekasvatuksessa aikuisen läsnäolo on tärkeää. Esimerkiksi lapsen tunteenpurkaukseen auttaa empaattinen ja rauhoittava läsnäolo, jolloin lapsi kykenee palauttamaan yhteyden itseensä niin, että tunteiden säätely on jälleen mahdollista. (Ahonen 2017a, 52.)

3 LAPSEN SOSIAALINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ JA TUNTEET

3.1 Perheen sisäinen vuorovaikutus

Varhainen vuorovaikutus vaikuttaa tunteiden säätelyyn muun muassa välillisesti aivojen ja niiden toiminnan kautta. Aivot eivät voi kehittyä parhaalla mahdollisella tavalla, ilman niitä kokemuksia, joita varhainen vuorovaikutus tarjoaa lapselle. (Kokkonen 2017, 85.) Lapsuudessa koetut tunnekokemukset vaikuttavat aivoissa tapahtuvien tunneratojen toimintaan sekä muotoutumiseen (Jalovaara 2006, 19).

Kaikista varhaisin vuorovaikutus äidin ja lapsen välillä alkaa jo raskausaikana, jolloin vauva saa jo kohdussa kokemuksia muun muassa äidin sydämen sykkeestä. Raskauden aikana tapahtuva tupakointi, päihteiden käyttö sekä stressi ja ahdistuneisuus voivat muun muassa vaarantaa lapsen tunteiden säätelyn kehittymisen. Tunteiden säätelylle ovat välttämättömiä aivojen otsalohko ja sen kuorikerros, jotka kehittyvät nopeasti 6-18 kuukauden iässä. Tällöin turvallisen ja herkin vuorovaikutuksen kokemukset edistävät tämän otsalohkon ja sen kuorikerroksen kehittymistä. Esimerkiksi kokemukset rauhallisesta kosketuksesta vähentävät stressiä ja kohentavat pienen lapsen stressinsietokykyä. Kun erilaiset tunneilmaisut ja kosketukseen perustuvat turvalliset ja herkit vuorovaikutuskokemukset toistuvat, lapsen ja vanhemman välille syntyy erityinen tunnesuhde, kiintymyssuhde. Jotta turvallinen kiintymyssuhde voi syntyä, se edellyttää sujuvaa ja molemmille mielihyvää tuottavaa vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä. Vuorovaikutuksen laadulla onkin väliä, sillä vuorovaikutus saattaa vaurioittaa kiintymyssuhdetta, mikäli aikuinen ei pysty eläytymään lapsen maailmaan sekä hänen viesteihinsä. (Kokkonen 2017, 85-87.) Lapsen tarpeiden huomioon ottaminen oikeaan aikaan sekä luotettavan aikuisen saatavilla olo on rakentunut turvallinen kiintymyssuhde mahdollistaa toimivan suhteen, joka on taas yhteydessä tehokkaaseen, rakentavaan tunteiden säätelyyn. Ajan myötä turvallinen kiintymyssuhde muodostuu entistäkin turvallisemmaksi. Turvallisesti kiintyneet lapset uskaltavat pyytää apua muilta ihmisiltä sekä pystyvät näin käyttämään sosiaalista tukiverkkoaan tunteiden säätelyyn. (Kokkonen 2017, 88.)

Vuorovaikutus onkin olennainen osa erilaisissa tunteiden säätelyn osa-alueissa, kuten mallioppimisessa ja vanhempien kasvatuskäytännöissä. Lapsi oppii käyttäytymistä ja tunneilmaisua havainnoimalla, kuinka tunteisiin kannattaa suhtautua. On siis keskeistä, oppiiko lapsi mieltämään kokemansa tunteet hallittaviksi. Vuorovaikutus- ja kasvatustyyllillä sekä erityisillä toimintatavoilla sekä kasvatuskäytännöillä on tärkeä merkitys lapsen tunnetaitojen kehitykselle. (Kokkonen 2017, 90.)

Varhaisessa lapsen ja kasvattajan välisessä tunnevuorovaikutuksessa keskeinen edesauttava tekijä on kasvattajan sensitiivisyys eli herkkyys lapsen viesteille ja kyky reagoida niihin. Lapsen tunneilmauksiin, kuten esimerkiksi itkuun reagoiminen auttaa lasta säätelemään kielteisen tunteensa myönteiseksi. Kasvattajan vastaus lapsen itkuun antaa kokemuksen viestin toimivuudesta ja kokemuksen, että lasta ymmärretään. (Nummenmaa 2010, 185-186.)

Tunteiden säätelyyn vaikuttavat siis varhainen vuorovaikutus sekä vanhempien malli ja kasvatustyyli, mutta tunteiden säätely riippuu myös perheen ja kaveripiirin ilmapiiristä. Lapsen tunteiden säätelyn kehittymistä tukevat muun muassa myönteiset tunneilmaisut esimerkiksi pienistäkin onnistumisista kehuminen sekä vanhempien hyväksyvä, herkkä ja vastaanottavainen suhtautuminen lapseen. Myönteinen tunneilmapiiri liittyy lasten hyvään tunteiden säätelyn kykyyn, kun taas kielteinen ilmapiiri haittaa lasten tunteiden kehittymistä. Kielteiseen tunneilmapiiriin voi kuulua esimerkiksi lapsen tunteiden mitätöintiä, kieltämistä tai sivuuttamista. Tällaiset tilanteet eivät tarjoa lapselle mahdollisuuksia opetella joustavia ja rakentavia tunteiden säätelykeinoja. Tällaisissa tilanteissa lapsen on vaikea tunnistaa ja nimetä omia tunteitaan ja ilmaista niitä toisille, jolloin on etsittävä muita keinoja tunteiden säätelyyn sen sijaan, että tukeutuisi omaan sosiaaliseen tukiverkostoonsa. Tunneilmapiiriin voi kuitenkin vaikuttaa monet eri asiat, kuten esimerkiksi vanhempien välisen suhteen toimivuus, kasvatuskäytäntöjen johdonmukaisuus tai vanhempien psyykinen terveys. Tyytyväisessä parisuhteessa yleensä ilmaistaan enemmän myönteisiä tunteita myös lasta kohtaan ja esimerkiksi masentuneisuuden takia lapsen vuorovaikutuskokemukset voivat jäädä vähäisimmiksi. Puutteet vuorovaikutuskokemuksissa vaarantavat lapsen otsalohkon suotuisan kehittymisen ja on siten kytköksissä tunteiden säätelyn kehittymiseen. (Kokkonen

2017, 96-98.) Tunteet mitätöivässä oppimisympäristössä kasvaminen voi aiheuttaa vaikeutta ilmaista tunteita ja tarpeita muille ihmisille, jolloin tunneilmaisuus ei ole vapaata (Sadeniemi ym. 2019, 35).

3.2 Päiväkotiryhmän sisäinen vuorovaikutus

Lapsen yksilöllinen huomiointi vaatii herkkyyttä havaita, miten lapsi ajattelee ja oppii. Päivähoidossa on tärkeää tunnistaa lapsen temperamenttiin, sosiaalisiin taitoihin sekä kehitykseen liittyvät piirteet, sillä ne vaikuttavat lapsen tapaan olla vuorovaikutuksessa muihin. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 160.) Varhaiskasvattajan tunnetuki on ryhmä- ja yksilötasolla tapahtuvaa vuorovaikutuksen lämpimyyttä, jonka kautta lapsi kokee välittämisen tunnetta sekä ryhmässä kuulluksi tulemistä (Salminen 2017, 172).

Oppiminen on prosessi, joka rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Sosiaalinen toiminta ja kommunikaatio ovat perusta yksilön ajattelulle. Lapset eivät vain neuvottele ja vertaile vuorovaikutuksessa muiden kanssa, vaan rakentavat myös yhdessä merkityksiä. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltaessa oppiminen tapahtuu ”lähikehityksen vyöhykkeellä”, jolloin ryhmässä olevat lapset oppivat vuorovaikutuksessa syntyvän tuen avulla jotain, mikä ei yksin olisi vielä mahdollista. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 75.)

Koska oppiminen tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, on mielestäni luontevaa siirtyä teoriaan koskien ryhmän ilmapiiriä. Myönteisessä ja kannustavassa ilmapiirissä sosiaalisuuden ja tunnetaitojen harjoittaminen auttaa erityisesti ujompia lapsia olemaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä ilmaisemaan itseään (Jalovaara 2016, 27). Sosiaalisten taitojen kehittymiselle onkin merkityksellistä, millainen ilmapiiri esimerkiksi päiväkodin ryhmässä vallitsee (Keltikangas-Järvinen 2010, 218). Tunneilmasto niin perheessä kuin päivähoitossa säätelee sitä, millaisia tunteita saa tuoda esiin ja millä tavoin (Peltonen 2000, 16). Oppimistilanteeseen tulisikin luoda mahdollisimman kannustava ja onnistumisia tukeva ilmapiiri. Tällä tavoin oppimiseen tulee rentoutta ja iloa, kun ryhmässä kaikki tunteet ovat sallittuja. (Repo-Kaarento 2007, 53.)

Sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluvat ihmiset ja heidän välisensä vuorovaikutussuhteet. Päiväkodissa olevan lapsen sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluvatkin siis vanhemmat, varhaiskasvattajat sekä vertaislapset. Sosiaalista oppimisympäristöä tarkastellessa on myös tärkeää huomioida muun muassa ryhmän ilmapiiri. Hyvä ilmapiiri on eri tekijöiden summa, johon liittyvät yksilöiden monet emotionaaliset ja sosiaaliset taidot, vastavuoroinen vuorovaikutus sekä kokemus ryhmään kuulumisesta ja siitä, että kokee voivansa vaikuttaa ryhmässä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden välinen ilmapiiri on myös tärkeä osa hyvän ilmapiirin syntymisessä ryhmässä. (Ahonen 2017b, 113.) Sosiaalinen oppimisympäristö on siis yhteisö, joka tukee oppimista. Oppivana yhteisönä toimiminen mahdollistaa aidon erilaisuuden hyväksymisen monellakin eri tapaa. Oppiva yhteisö tarkoittaa, että lapset ja varhaiskasvattajat oppivat yhdessä osana varhaiskasvatuksen yhteisöä. Aika, jolloin asioita prosessoidaan yhdessä, on hyvinkin merkittävää, sillä lasten erilaiset tavat tulkita jotakin tiettyä ilmiötä rikastuttavat niin aikuisten kuin kaikkien lasten ajattelua. (Ahonen 2017b, 62-65.)

Päiväkodin sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluvat yhtenä osa-alueena vertaisryhmä, jolla tarkoitetaan lapsen kavereita päivähoidossa. Näissä vertaisryhmissä harjoitellaan tunnetaitoja sekä muita sosiaalisia taitoja. Vertaisryhmissä saadaan myönteisiä kokemuksia, jonka kautta myös lapsen itsetunto ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Päivähoidossa oleva vertaisryhmä on lapsen sosiaalinen verkosto, jossa lapsi voi kokea hyväksyntää, ystävyyttä sekä yhteenkuuluvuutta. Kuitenkin vertaisryhmässä varhaiskasvattajan on tärkeä huomioida lapset, jotka jäävät leikin ulkopuolelle. Aikuisen tuki ja puuttuminen tilanteeseen on tärkeää, sillä ulkopuolelle jäävä lapsi saattaa jatkossakin tuntea itsensä epävarmaksi sosiaalisissa tilanteissa. (Järvinen ym. 2009, 161.)

Toinen olennainen osa päiväkodin sosiaalista oppimisympäristöä on vanhempien ja varhaiskasvattajan välinen yhteistyö. Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön tavoitteena on toimia lapsen parhaaksi, sillä niin vanhemmilla kuin varhaiskasvattajilla on tietoa lapsesta, jonka perusteella rakennetaan yhteiset toimintatavat kasvatuksellisin kumppaneina. Kunnioitus, luottamus, avoin vuorovaikutus ja halu toimia yhdessä luovat pohjaa kasvatuskumppanuudelle. Kasva-

tuskumppanuus tulisi nähdä keinona tehdä laadukasta varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuus syntyy arjen hetkissä esimerkiksi kuulumisia vaihtaessa päivän päätteeksi lasta hakiessa. Kasvatuskumppanuudessa tarvitaan siis dialogisuutta eli tasavertaista vuorovaikutusta. (Järvinen ym. 2009, 118-119.)

Koska lapsiryhmässä on tärkeää panostaa ryhmän ilmapiiriin, myös varhaiskasvatuksen työyhteisössä tulisi pyrkiä hyvään ilmapiiriin. Työyhteisössä keskustelu tulisi olla avointa, kunnioittavaa sekä toisten mielipiteitä kuuntelevaa. Erilaisuuden arvostaminen vahvistaa yhteistyötä sekä vuorovaikutustaitoja työpaikalla. Vuorovaikutustaitoihin sisältyvät myös taito antaa sekä ottaa vastaan palautetta. Palautteen antaminen varhaiskasvattajien kesken mahdollistaa esimerkiksi työn pohdiskelua sekä toisten ideoiden kuulemista. (Järvinen ym. 2009, 162-163.)

Aikuisen tehtävä on lapsiryhmässä luoda rakenteita, joilla ryhmässä oleva dynamiikka tehdään ryhmän perustehtävän kaltaiseksi. Johtajuudella kuitenkin on ensisijainen merkitys. Kun johtajuus on toimivaa ja rakenteet selkeitä, siirtyy yksikön sisälle kokemus turvasta ja jäsenyneestä perustehtäväsuuntautuneesta työskentelystä. Jos rakenteet eivät toimi, ryhmässä on sekaannuksen tila, jolloin ryhmään syntyy erilaisia rooleja. Yksittäisten roolien syntyessä toimenpiteet kohdistetaan yksittäisiin lapsiin sen sijaan, että ongelmaa tarkasteltaisiin koko ryhmädynamiikan kannalta. Turvallisissa oppimisympäristöissä, varhaiskasvattajan ja lapsen välille on syntynyt luottamuksellinen suhde, jossa kaikenlaisia tunteita voidaan aikuisen tuella tutkia ja kohdata. (Raninen & Takalo 2007, 157-158.)

Lähisuhteet, kuten perhe, vertaisryhmä ja varhaiskasvattajat muodostavat perustan, jossa lapsi oppii myös huomaamattaan tunteiden kanssa elämistä. Nämä niin sanotut luontaiset opit voivat ohjata lasta tasapainoiseen tunne-elämään. Lapsen kasvaessa turvallisessa ja lämpimässä ihmissuhteessa oppii tunnetaitoisuuteen. Tällöin lapsi osaa tunnistaa ja nimetä omia sekä muiden tunteita ja valita rakentavia toimintatapoja näiden pohjalta. (Kärkkäinen 2017, 20-21.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää varhaiskasvatuksen sosiaalista oppimisympäristöä tunnekasvatusta tukevaksi ja huomioivaksi. Tavoitteena on myös lisätä tietoisuutta tunnekasvatukseen liittyen, jotta varhaiskasvatuksen työntekijät osaisivat perustella omia toimintatapojaan paremmin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä ja kuinka sitä heidän mielestään voidaan kehittää.

Tutkimuskysymyksiä on siis kaksi:

1. Mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä?
2. Kuinka varhaiskasvattajien mielestä päiväkodin sosiaalista oppimisympäristöä voidaan kehittää tunnekasvatusta tukevaksi?

Opinnäytetyön valmistuttua on tarkoituksena esitellä keskeisimmät tulokset tamperelaiselle yhteistyöpäiväkodin henkilökunnalle, jotta tunnekasvatusta voitaisiin kehittää kyseisessä päiväkodissa sekä erityisesti oman ryhmän sisällä.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista kuvata jotakin ilmiötä tai ymmärtää jotakin toimintaa. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tietoa kerättäviltä henkilöiltä löytyy kokeesta tai mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta. Tiedonantajien valinnan tulisi harkittua ja aiheeseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Laadullisen tutkimuksen kohderyhmänä tässä opinnäytetyössä on Tampereella toimiva päiväkotitoiminta.

Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä kyselylomaketta (liite 1). Kysely valikoitui tutkimusmenetelmäksi, sillä se soveltuu hyvin ilmiöiden tutkimiseen (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2019, 109). Kyselylomakkeen yhdessä kysymyksessä sovelletaan eläytymismenetelmää. Kysely tehtiin sähköisenä lomakkeena, jonka linkki lähetettiin sähköpostitse päiväkodin vakituiseen henkilökuntaan kuuluville, joita sillä hetkellä oli 15. Työntekijöillä oli mahdollisuus vastata kyselyyn myös paperiversiona, mikäli se tuntui vastaajasta sopivammalta vaihtoehdolta. Paperiset vastaukset toimitettiin anonyymisti kirjekuoreen. Kyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa. Vähäisen vastausmäärän vuoksi kyselyn vastausaikaa jatkettiin toisella kahdella viikolla. Kyselyyn vastasi yhteensä kymmenen tamperelaisen päiväkodin varhaiskasvattajaa.

4.3 Aineiston analysointi

Kyselylomakkeella kerätyn aineiston analysointi aloitettiin lukemalla aineisto huolellisesti läpi. Kerättyä aineistoa lähdettiin tarkastelemaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe oli alkuperäisten tietojen pelkistäminen niin, että aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois. Ensimmäisessä vaiheessa merkittiin aineistosta tutkimuksen kannalta olennaiset asiat alleviivaamalla ne. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmiteltiin eri käsitteiden alle. Ryhmittelyssä alkuperäisilmaukset käytiin tarkasti läpi ja aineistosta etsittiin yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Erot ja yhtäläisyydet luokiteltiin, jolloin aineisto tiivistyi. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä siis yhdistellään käsitteitä, jota kautta saadaan vastauksia tutkimustehtävään. Sisällön analyysi perustuu aineiston tulkintaan sekä päättelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-127.)

Aineiston analyysivaiheessa kaikki kyselylomakkeella saadut vastaukset katsottiin läpi yhtenä aineistona. Tämän jälkeen ryhmiteltiin vastaukset sisällön mukaan eri ryhmiin. Aineisto analysoitiin teorian kautta, jolloin aineisto jakautui neljään luokkaan. Nämä ovat varhaiskasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus, lasten vertaissuhteet ja varhaiskasvattaja, varhaiskasvattajien vuorovaikutus lasten vanhempien kanssa sekä työyhteisön sisäinen ilmapiiri ja johtaminen. Näin löytyi

se, mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä sosiaalisessa oppimisympäristössä tunnekasvatuksen kannalta. Näiden luokkien sisällä tarkastellaan sekä varhaiskasvattajien käsityksiä tunnekasvatuksen nykytilasta että heidän näkemyksiään, siitä kuinka sosiaalista oppimisympäristöä voidaan kehittää tunnekasvatusta tukevaksi.

5 TUNNEKASVATUSTA TUKEVA SOSIAALINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Varhaiskasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus

Kymmenen varhaiskasvattajaa nostivat esille, että tunnekasvatus näkyy heidän ryhmässään kaikissa arjen tilanteissa, kuten esimerkiksi lapsen saapuessa aamulla päiväkotiin tai lapsen kanssa leikkiessä. Seuraavat lainaukset ovat vastauksia kyselylomakkeessa olleesta eläytymistehtävästä, jossa kerrotaan lapsen päiväkotipäivän aikana tapahtuneista hetkistä, joissa tuetaan lapsen tunteita sekä tunnetaitoja:

”Päiväkotiin saapuminen: Tervehdin lasta ja otan vastaan. Saan hänet tuntemaan itsensä huomatuksi ja kuuluvan osaksi ryhmää. Aamupala: Kannustan lasta ottamaan itse puuroa ja hän saa onnistumisen elämyksen. Leikki: Autan lasta valitsemaan itselle mieluisan leikin ja vahvistan lapsen kiinnostuksen kohteita ja minuutta. Riita: Sanotan riitelijöiden tunteita, autan pyytämään anteeksi, lohdutan”

”Lapsi on ilman kaveria. Yhdessä etsitään kaveria ja sanoitetaan tilanne. Lapsi tekee kuitenkin kaiken puhumisen.”

”Tuona päivänä varmaan olisi käyty ryhmässä tai lapsen (jolla on heikot tunnetaidot) kanssa läpi jotain tarinaa, jossa mietitty miltä tarinan henkilöstä/ eläimestä tms. on tuntunut, miltä voisi tuntua jne. Onnistuminen tulisi siitä, jos lapsi oivaltaisi jotain / osaisi samaistua omiin tunteisiinsa tai tilanteeseensa ja keksisi mitä tilanteessa voisi tehdä itse auttaakseen tilannetta. TS keksisi keinoja tai oivaltaisi jotain. Samaa teemaa voisi käsitellä aina sopivan tilanteen tullen pienissä arjen hetkissä. Lasta tuetaan kuuntelemalla lasta- pohtimalla yhdessä asiaa.”

Aikuinen voi tukea lapsen tunnetaitojen kehitystä olemalla aidosti läsnä sekä sanoittamalla lapsen tunteita. Lapsen tunnetaitojen tukemisessa nähtiin tärkeänä myös kasvattajan omien tunteiden näyttäminen ja myös niiden sanoittaminen. Vastauksissa korostui myös erilaisten tilanteiden, kuten riitatilanteiden selvittämisen tärkeys.

Sensitiivisyys nousi vastauksissa yhdeksi tärkeimmäksi käsitteeksi lasta kohdattaessa. Kuviossa 1 on havainnollistettu työntekijöiden ajatuksia siitä, millainen on sensitiivinen varhaiskasvattaja.

KUVIO 1. Työntekijöiden ajatuksia sensitiivisestä varhaiskasvattajasta

Lapsiryhmän näkökulmasta haasteita tunnekasvatukseen luovat vastausten perusteella muun muassa suuret ryhmäkoot. Suurten ryhmäkokojen vuoksi aika ei aina riitä jokaisen lapsen yksilölliseen kohtaamiseen. Suurten ryhmäkokojen lisäksi kiire sekä henkilökunnan vähyys nousivat vastauksissa pinnalle kysyttäessä tunnekasvatuksen laatuun vaikuttavista tekijöistä. Työntekijät kokivat, että tunnekasvatuksen kannalta olisi tärkeää, että työntekijöitä olisi riittävästi.

5.2 Lasten vertaissuhteet ja varhaiskasvattaja

Tunnekasvatus näkyy lapsiryhmässä erilaisissa arjen tilanteissa, kuten lasten välisten riitatilanteiden selvittämisessä sekä lelujen jakamisen ja oman vuoron odottamisen harjoittelussa. Tunnekasvatus näkyy erityisesti niissä tilanteissa, joissa täytyy huomioida myös muita lapsia. Päiväkotiryhmissä painotetaan, ettei kiusaamista hyväksytä koskaan ja siihen puututaan.

Tunnekasvatus näkyy myös keskusteltaessa lasten kanssa sekä asioiden selittämisessä ja toimintatapojen perustelussa. Myös erilaisten pelien pelaaminen sekä arjen pelisääntöjen läpikäyminen nähdään tärkeänä tunnekasvatuksen kannalta. Kasvatuksellisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi riitojen selvittelyssä aikuisen tuki nähdään tärkeänä.

Seuraavissa lainauksessa on vastattu kyselylomakkeen eläytymistehtävään, jossa on kerrottu hetkistä, joissa päivän aikana varhaiskasvattaja tukee lapsen tunteita ja tunnetaitoja.

”Aamun leikeissä Antille ja Nestorille tuli riitaa siitä, kumpi saisi ottaa itselleen LEGO-palomiehen. Nestori huitaisi Anttia suutuspäissään, josta seurasi naarmu otsaan ja kova itku. Myös Nestoria alkoi itkettämään, kun huomasi Antin naarmun. Aikuinen näki tilanteen ja istutti molemmat pojat alas. Poikia pyydetään kertomaan, mistä tilanne lähti. Antti 2v osasi kertoa, että Nestori otti häneltä palomiehen kädestä. Aikuinen selittää lapsille, ettei toiselta saa ottaa ja että leluja voi vuorotella. Sitten aikuinen ottaa puheeksi Nestorin huitaisun, ja kertoo, että Antti itkee koska se sattui. Sitten hän selittää Nestorille, että häntä itkettää siksi, että häntä harmittaa, koska tiesi tehneensä väärin ja että Antin naarmu myös säikäytti Nestoria.”

”Pelatessa mitä vaan välillä voitetaan ja välillä hävitään ja pelataan lisää saaden molemmista kokemuksia ja vaihdetaan joukkueita, jotta pelikaverit vaihtuvat.”

Kysyttäessä ”Millaisissa arjen tilanteissa tunnekasvatus näkyy ryhmässänne?”, varhaiskasvattajat ovat vastanneet seuraavasti:

”Tunnekasvatus näkyy enimmäkseen leikki-tilanteissa missä havainnoidaan lasten vuorovaikutusta toisiinsa ja käsitellään lapsen kanssa mahdolliset konfliktitilanteet esim. lelun kädestä ottaminen, tönimiset jne. Keskustellaan lasten kanssa pelisäännöistä ja miksi niitä pitää noudattaa. Myös lepo- hetkellä aikuisen läsnäolo on lapselle tärkeää, syli ja silitys.”

”Arjen ristiriitatilanteissa, kun lasten kesken tulee konflikteja, kiusaamista yms. tai jos lapsi esim. kaatuu ja satuttaa itsensä vahingossa, myötäelämistä. Vahingoille ei naureta yms.”

”Opettelemme selvittämään konflikteja yhdessä aikuisen kanssa. sanoitamme lapsille tilanteita ja annamme heidän kertoa omista tunteuksistaan”

Vastauksien perusteella ryhmissä ei juurikaan käytetä erityisiä menetelmiä tunnekasvatuksen tukena. Tunnekasvatusta omassa ryhmässä kuitenkin kehitettiin lisäämällä tunnekasvatukseen liittyviä hetkiä, sekä toimintaa esimerkiksi tunnekasvatukseen liittyvien kirjojen, leikkien tai pelien kautta. Menetelmien sijaan asioita pohditaan yhdessä lasten kanssa, jossa avoimuus nähdään tärkeänä. Eri-laisissa keskusteluissa käydään läpi, miltä jokin asia lapsesta tuntuu tai toisesta mahtaisi tuntua.

”Pyritään puhumaan lasten kanssa avoimesti miten kavereiden kanssa leikitään sopuisasti ja muistutellaan myös että välillä oman tilan saaminen on tärkeää. Ei ole pakko mennä leikkiin mukaan jos haluaa leikkiä yksin.”

Vastauksissa korostui vertaislasten suuri merkitys tunnetaitojen oppimisen kannalta. Vertaislasten kanssa harjoitellaan yhdessä, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsille tuodaan esiin, että tunteita saa ja pitää näyttää sekä opetellaan yhdessä käsittelemään vaikeita tunteita. Vastauksista nousi esiin esimerkin ottaminen toisilta lapsilta, sillä lapsi oppii tunteiden käsittelyä myös toisilta lapsilta. Vertaissuhteissa lapsi oppii erilaisia tapoja reagoida tunteisiin nähdessään, kuinka toinen lapsi reagoi tiettyyn tunteeseen. Toisella lapsella saattaa olla vahvemmat tunnetaidot, jonka kautta toinen lapsi oppii.

Erilaisten tunne-elämän haasteiden lisääntyneisyys sekä lasten eri-ikäisyys aiheuttivat haasteita ryhmän tunnekasvatuksessa. Vastauksissa nousi esiin tunnekasvatuksen laatua parantavista asioista ajatus lapsiryhmän suunnittelusta niin, että lapsiryhmässä olisi toisiaan tukevia lapsia.

Varhaiskasvattajien vastauksia kysymykseen ”Mitä haasteita olet kohdannut tunnekasvatukseen liittyen?”:

”lapset ovat tänäpäivänä todella levottomia mm. siksi että ryhmäkoot ovat niin suuria. Myös lasten eri ikäisyys vaikuttaa.”

”Lapsi voi joskus olla hyvin sulkeutunut, kun asioista keskustellaan. Myös silloin on hankalaa, kun puhutaan samaa asiaa lukuisia kertoja eikä lapsi ymmärrä. Tunnetaitojen puute näkyy yhä useammin esim. aggressiivisuutena aikuista/muita lapsia kohtaan”

5.3 Varhaiskasvattajien vuorovaikutus vanhempien kanssa

Varhaiskasvattajien hyvä yhteistyö vanhempien kanssa edistää lapsen tunnekasvatusta. Edistäviä tekijöitä tunnekasvatuksen tueksi ovat aktiivinen vuoropuhelu henkilökunnan ja vanhempien välillä sekä keskinäinen kunnioitus. Avoimet välit ja mahdollisista ongelmista puhuminen avoimesti mahdollistavat hyvän yhteistyön varhaiskasvattajan ja lapsen vanhemman välille. Varhaiskasvattajien mielestä lapsen tunnekasvatusta tukisi osittain samojen toimintaperiaatteiden ja menetelmien käyttö niin kotona kuin päiväkodissa.

Seuraavat lainaukset ovat varhaiskasvattajien vastauksia kysymykseen ”Kuinka vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö voi edistää lapsen tunnekasvatusta?”.

”Vanhemmille voidaan kertoa esimerkiksi mitä keinoja päiväkodissa on käytetty ja voidaan yhdessä pohtia voiko samoja menetelmiä käyttää kotona”

”vanhempien kanssa voidaan luoda yhteisiä ”pelisääntöjä” kotiin ja päiväkotiin tunnekasvatuksen edistämiseksi”

”Kun päivähoidossa ja kotona ollaan samoilla linjoilla siitä, miten lapsen tunteet otetaan huomioon, tukee pk ja koti silloin toinen toistaan ja lapsen tunnekasvaminen ja -oppiminen syvenee.”

”Kaikki vuoropuhelu ja yhteistyö henkilökunnan välillä edistää lapsen tunnekasvatusta, mikäli henkilökunnan ja vanhempien välillä on keskinäinen kunnioitus, avoimuus ja tahto toimia lapsen parhaaksi. Mahdollisissa ristiriitatilanteissa henkilökunnan on muistettava ammatillisuus ja tunnevastuu.”

”avoimet välit ja mahdollisista ongelmista puhuminen on tärkeä. olisi hyvä, että päiväkodissa ja kotona noudatettaisiin tietyissä linjoissa samoja periaatteita.”

Lapsen huoltajien kohtaamisessa tärkeitä periaatteita ovat myös läpinäkyvyys. Lapseen liittyvän huolen välittäminen vanhemmille tulisi tapahtua niin, että vuoropuhelu ja yhteistyö lapsen parhaaksi säilyisi. Mikäli esiin nousut huoli on tullut ilmi lapsen kertomana, on tärkeää muistaa tuoda asia esille niin, ettei lasta syyllistetä. Työntekijöillä heränneet huolet voivat kuitenkin olla erikokoisia, jolloin huolen puheeksi ottamiseen liittyy erilaisia tapoja toimia sekä riskejä. Huolen puheeksi ottamisessa on tärkeää muistaa kertoa konkreettisista havainnoista, joita arjessa on havaittu. (Lajunen, Lahtinen & Valkonen 2015, 260-261.)

5.4 Työyhteisön sisäinen ilmapiiri ja johtaminen

Kymmenestä varhaiskasvattajasta kahdeksan koki tunnekasvatukseen liittyen haasteita. Vastauksissa korostui haasteita aiheuttavan kasvattajatiimin jatkuva vaihtuvuus sekä kasvattajien väliset arvoriidat.

Kyselyyn vastanneista varhaiskasvattajista puolet kokivat tiimensä tunneilmapiirin hyväksi ja avoimeksi. Osa vastanneista koki, että tunneilmapiirissä on kehittämisen varaa ja kokee sen ajoittain kireäksi. Työntekijöiden vaihtuvuus sekä erimielisyydet nousivat keskeisimmiksi syiksi ilmapiirin kireyteen.

Varhaiskasvattajien vastauksia kyselylomakkeen kysymykseen; ”Millaiseksi koet tiimisi tunneilmapiirin?”:

”Melko avointa, mutta varsinkin alussa, kun ei vielä tunne työkaveria kunnolla (ja kiireessä) on tullut hankalia tilanteita. Töksäyttelyä yms. Toisaalta asioita pyritti käsittelemään sen jälkeen.”

”Kireäksi. Kasvattajien erimielisyydet aiheuttavat lapsille hämmennystä (eivät tiedä miten tulisi toimia).”

Vastauksien perusteella kasvattajien väliset vuorovaikutussuhteet voivat joko edistää tai hankaloittaa lapsen tunnetaitojen oppimista. Vastauksissa korostui varhaiskasvattajan vastuu toimia esimerkkinä lapselle. Seuraavissa lainauksissa on varhaiskasvattajien vastauksia kysymykseen ”Kuinka varhaiskasvattajien väliset vuorovaikutussuhteet voivat mielestäsi edistää tai hankaloittaa lapsen tunnetaitojen oppimista?”.

”Jos ryhmän sisällä kasvattajilla on eriävät mielipiteet ryhmän toiminnasta ja tulee konflikteja päivästä toiseen niin lapsi ottaa siitä ikään kuin mallia, aikuisten pitäisi mielestäni unohtaa turha jupina ja marina keskenään ja keskittyä että olemme päivähoiton työntekijöinä lapsia varten. Kaikista työkavereista ei tarvitse tykätä mutta lasten kasvatukseen pitää tiimissä saada neuvoteltua sovussa. Muuten asiat eivät edisty ja lapsi tulee olemaan ymmällään mitä hänen pitäisi ymmärtää.”

”Aikuisen esimerkki on tärkeitä. Tulisi käyttäytyä hyvin työkaveria kohtaan ja ratkaista ristiriidat rakentavasti. Anteeksipyyntö myös on hyvä näkyä lapsille”

”Lapset oppivat kasvattajilta tapoja toimia toisten kanssa ja tavan puhua muille. Jos kasvattajat puhuvat kauniisti ja kunnioittavasti lapset mallintavat sitä (esim. ”saisinko...?") vrt tiuskiminen → lapset luulevat että se on hyväksyttävä tapa puhua muille.”

”Lapset aistivat jos tiimissä aikuisten välillä kitkaa. Aikuisten tulisi pystyä pitämään omat keskenäiset kinat poissa lasten korvista. Lapsi voi hämmentyä kuullessaan päiväkodin aikuisten välisiä konflikteja.”

”Lapset ottavat mallia aikuisesta. Aikuisen sanoittaessa tunteita + hyvä keskinäinen vuorovaikutus edistää. Vastaavasti voi oppia myös vääränlaisia vuorovaikutusmalleja.”

Useissa eri tutkimuksissa on todettu, että yhteen hiileen puhaltavat aikuiset ovat edellytys lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen kehittymiselle. Varhaiskasvattajien yhteinen kasvatustyön arvopohja tulee esiin perusteellisista arvokeskusteluista, joissa jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä on tuonut oman kantansa kuuluviin ja se on otettu huomioon. Erityisesti lapsille, jotka tarvitsevat sosiaalis-emotionaalista tukea, ratkaiseva merkitys on aikuisten johdonmukaisella toiminnalla. Vaikka ryhmän aikuiset ovat luonteeltaan erilaisia, se ei estä johdonmukaisen ja yhtenäisen toimintakulttuurin rakentamista. Keskenään erilaiset aikuiset tulisi nähdä rikkautena, jonka ansiosta lapset oppivat, että kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita. (Ahonen 2017a, 252.)

Varhaiskasvattajien mielestä tunnekasvatusta voitaisiin kehittää omassa ryhmässä tiimin pysyvyydellä sekä yhdenmukaistamalla tiimin toimintatapoja. Tiimissä tunnekasvatusta voitaisiin kehittää myös sopimalla tarkempia ja konkreettisempia tavoitteita sekä arvioida niitä aktiivisesti. Kasvattajien välisten keskusteluiden lisääminen nähtiin tärkeänä osana tunnekasvatuksen kehittämistä.

Esimiehen yhtenä tehtävänä on kannustaa työntekijöitä refleктоimaan omaa toimintaansa niin lapsiryhmässä kuin tiimin jäsenenä. Reflektionilla on tärkeä merkitys erityisesti haastavien kasvatustilanteiden kohtaamisessa. Haastavan kasvatustilanteen äärelle palaaminen yksin tai yhdessä tiimin kanssa mahdollistaa oman toiminnan tarkastelun. Yksin tai tiimin kanssa voi esimerkiksi pohtia, mikä varhaiskasvattajan toiminnassa oli sellaista, joka edesauttoi lapsen lämmintä kohtaamista. Samalla on tärkeää pohtia, mikä ei kyseisessä tilanteessa toiminut tai mikä jopa saattoi esimerkiksi lisätä haastavan kasvatustilanteen haastavuutta entisestään. (Ahonen 2017a, 253.)

”Jos tiimin sisällä on erilaisia näkemyksiä siitä kuin esimerkiksi pettymyksen tunnetta käsitellään → lapsi hämmentyy eikä opi käsitteleen tunnetta kun ei tiedä miten tuleekaan toimia”

Varhaiskasvattajien mielestä tunnekasvatuksen laatuun vaikuttavat muun muassa kasvattajayhteisön sitoutuneisuus sekä varhaiskasvatuksen laatuun panostava johtaminen. Toimivan työtiimin rakentamisessa esimiehellä on suuri rooli, jonka rakentaminen vaatii vaivannäköä. Lapsiryhmät, joissa on paljon tukea tarvitsevia lapsia, lisäävät varhaiskasvattajien työn kuormittavuutta. Jos tiimin sisällä ryhmähenki ei ole kunnossa, työ muuttuu kuormittavaksi ja voimavaroja syöväksi, tällaisessa ryhmässä kenelläkään ei ole hyvä olla. Avoimeen ja myönteiseen keskustelukulttuuriin tulisi panostaa. Esimies voi omalla toiminnallaan osoittaa, että jokaisen työntekijän kunnioittaminen ja avoimuus ovat päiväkodin keskeisiä arvoja. Esimiehen tehtäviin kuuluu myös tukea ja rohkaista varhaiskasvatuksen työntekijöitä käyttämään omia vahvuusalueitaan. Työntekijöiden yksilöllisten vahvuusalueiden tunnistaminen ja nimeäminen lisää heidän motivaatiotansa sekä me-henkeä. (Ahonen 2017a, 252.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä. Edellä mainitun lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin, kuinka varhaiskasvattajien mielestä sosiaalista oppimisympäristöä voitaisiin kehittää tunnekasvatusta tukevaksi. Yksi opinnäytetyön tavoitteista olikin kehittää varhaiskasvatuksen sosiaalista oppimisympäristöä tunnekasvatusta tukevaksi ja huomioivaksi. Tavoitteena oli myös lisätä tietoisuutta tunnekasvatukseen liittyen, jotta varhaiskasvattajat osaisivat perustella omia toimintatapojaan paremmin.

Opinnäytetyön tuloksissa nousee vahvasti esiin, että tunnekasvatus näkyy yhteistyöpäiväkodissa kaikissa arjen tilanteissa, sen sijaan, että ryhmissä käytettäisiin erityisiä tunnekasvatuksen menetelmiä. Varhaiskasvattajat näkevät aikuisen tuen erityisen tärkeänä lapsen tunnetaitojen tukemisessa. Erityisesti kasvatuksellisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi lasten välisten ristiriitatilanteiden selvittämisessä aikuisen tuki nähtiin tärkeänä. Tulosten pohjalta huomasin tunnekasvatuksen tärkeän merkityksen myös kiusaamisen ehkäisemisessä, sillä lapsen oppiessa tunnetaitoja, lapsi ymmärtää miltä toisesta lapsesta esimerkiksi satuttaminen tuntuu.

Varhaiskasvattajan näkökulmasta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä on tärkeää olla sensitiivinen, aidosti läsnä sekä näyttää myös omia tunteitaan. Omien sekä lapsen tunteiden sanoittaminen on tärkeä osa tunnekasvatusta. Mielestäni on tärkeää tuoda varhaiskasvattajana esiin kaikkia tunteita lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivalla tavalla. Esimerkiksi lapsen kertoessa jotakin surullista, on hyvä sanoittaa lapselle, että hänen kertomansa asia kosketti.

Opinnäytetyön tulosten pohjalta voidaan todeta, että riittävä määrä henkilökuntaa on tärkeää tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä. Tällöin lapsen tunteiden tukemiseen jää enemmän aikaa eikä lapsi joudu kohtaamaan tunteitaan yksin kiireen keskellä. Koen henkilökunnan riittävyyden merkittäväksi osaksi tunnekasvatusta, sillä lapsiryhmissä on usein muutamia ”helppoja ja kilttejä lapsia”, jotka jäävät vähemmälle huomiolle, koska enemmän tukea tarvitsevat lapset vievät enemmän aikaa varhaiskasvattajilta.

Riittävä määrä henkilökuntaa mahdollistaisi jokaisen lapsen yksilöllisen kohtaamisen sekä huomioimisen.

Tuloksissa varhaiskasvattajilta nousi kehitysidea sosiaalisen oppimisympäristön kehittämiseen tunnekasvatusta tukevaksi niin, että lapsiryhmässä olisi toisiaan tukevia lapsia. Kun lapsiryhmät suunniteltaisiin niin, että ryhmässä olisi toisiaan tukevia lapsia, alentaisi se työn kuormittavuutta. Esimerkiksi päiväkotiryhmien sisällä pienryhmät voitaisiin suunnitella niin ettei lasten kesken olisi suuria ikä- tai kehityseroja. Ajattelen, että melkein mikä vaan toiminta päiväkodissa voidaan suunnitella toteutettavaksi pienryhmissä.

Tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta vertaislapsilla olevan suuri merkitys tunnetaitojen oppimisen kannalta, sillä lapset ottavat esimerkkiä muilta. Koen, että erilaisia tunnekasvatukseen liittyviä hetkiä tulisi järjestää niin pienryhmän kuin myös koko lapsiryhmän kesken. Pienryhmät mahdollistavat jokaisen lapsen yksilöllisen kohtaamisen ja kuuntelemisen, mutta koko lapsiryhmän kesken lapsi oppii tärkeitä ryhmässä toimimisen taitoja, kuten kärsivällisyyttä sekä muiden kuuntelemista.

On olennaista, että lasten oma ympäristö mahdollistaa lasten keskinäiset suhteet. Kun varhaiskasvatuksen sosiaalisessa oppimisympäristössä arvostetaan läheistä ja välitöntä vuorovaikutusta, niin varhaiskasvattajien, lasten kuin huoltajien kanssa, se vaikuttaa myönteisesti myös lasten vertaissuhteisiin. (Kalliala 2008, 37-38.)

Opinnäytetyön tuloksissa ilmenee, että varhaiskasvattajien ja vanhempien välinen vuorovaikutus edistää lapsen tunnekasvatusta. Mielestäni vanhempia voisi aktivoida enemmän osallistumaan varhaiskasvatuksessa toteutettavan toiminnan ideointiin. Uuden lapsen aloittaessa päivähoitoa olisi tärkeää tutustua perheeseen kunnolla ja keskustella perheen sisäisistä toimintatavoista. Osittain samojen toimintaperiaatteiden sekä menetelmien käyttö niin kotona kuin päiväkodissa tukisi lapsen tunnekasvatusta, jotta lapsen ei tarvitsi tehdä suuria vaihteita käyttäytymisessään kodin ja päiväkodin välillä.

Myös työyhteisön ilmapiiri ja yhteistyö vaikuttavat tunnekasvatuksen laatuun päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä. Tuloksissa nousi esiin tiimin vaihtuvuuden aiheuttavan ongelmia ryhmässä, kun oman tiimin jäseniä ei tunneta ja tiimin sisällä olevat toimintatavat eroavat toisistaan sekä aiheuttavat ristiriitoja. Varhaiskasvattajien välisiin ristiriitoihin tulisikin puuttua, jotta varhaiskasvattajien keskinäiset konfliktit heijastu lapsiin. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että esimerkiksi pitkäaikaisen sijaisen tullessa uuteen tiimiin, olisi tärkeää panostaa ryhmäytymiseen, jotta tiimin sisällä voitaisiin sopia yhteisiä toimintatapoja sekä tavoitteita. Hyvää ryhmähenkeä tiimissä voidaan ylläpitää monin erilaisin keinoin, kuten esimerkiksi viettämällä aikaa työn ulkopuolella tai panostamalla vuorovaiikutukseen (Ahonen 2017a, 252). Myös esimiehellä on tärkeä rooli toimivan työtiimin rakentamisessa sekä työntekijöiden oman toiminnan reflektointiin kannustamisessa. Oman toiminnan reflektointi on tärkeä osa omassa työssään kehittymiseen sekä parempien toimintatapojen löytämiseen. Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat vallitseva toimintakulttuuri, johon yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat, joka taas puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 28). Opinnäytetyön tuloksissa todettiin, että hyvä työilmapiiri ja toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa, jossa työntekijät puhaltavat yhteen hiileen, ovat edellytys lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen kehittymiselle.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön lähtökohtana oli tuoda yhteistyöpäiväkodin tunnekasvatus näkyväksi ja tietoiseksi osaksi arkea opinnäytetyön kautta. Yksi tavoitteista oli kehittää sosiaalista oppimisympäristöä tunnekasvatusta tukevaksi ja huomioivaksi sekä lisätä tietoisuutta tunnekasvatukseen liittyen, jotta varhaiskasvattajat osaisivat perustella omia toimintatapojaan paremmin. Tarkoituksena oli selvittää, mitä varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta päiväkodin sosiaalisessa oppimisympäristössä ja kuinka päiväkodin sosiaalista oppimisympäristöä voidaan kehittää tunnekasvatusta tukevaksi. Tiivistetysti tulosten ja teorian pohjalta varhaiskasvatuksen sosiaalista oppimisympäristöä voidaan kehittää tunnekasvatusta tukevaksi integroimalla tunnekasvatus osaksi arkea. Varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä tunnekasvatuksen kannalta sosiaalisessa oppimisympäristössä varhaiskasvattajan sensitiivisyyttä, henkilökunnan pysyvyyttä sekä riittävyttä. Varhaiskasvattajat pitävät tärkeänä myös hyvää tunneilmapiiriä niin työyhteisössä kuin lapsiryhmässä, kasvatuskumppanuutta eli hyvää vuorovaikutusta varhaiskasvattajan ja huoltajan välillä sekä varhaiskasvatuksen laatuun panostavaa johtamista.

Työstäessä opinnäytetyötä huomasi, että tunnekasvatus on tärkeä integroida osaksi päiväkodin arkea, sen sijaan, että tunnekasvatusta pidettäisiin erillisenä osana varhaiskasvatusta. Tunnekasvatusta voidaan toteuttaa arjessa oikeastaan kaikissa tilanteissa alkaen lapsen tulosta aamulla päiväkotiin ja loppuen siihen, kun huoltaja hakee lapsen päiväkodista. Lapsen päivään mahtuu useita otollisia hetkiä tukea lapsen tunnetaitojen kehittymistä.

Opinnäytetyön tekemiseen liittyy useita tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä tekijöitä. Tutkimusluvan hankkiminen Tampereen kaupungilta oli ensimmäinen vaihe opinnäytetyön eettisyyteen liittyvistä tekijöistä. Toinen eettisyyteen liittyvä vaihe oli, kun sovimme yhteistyöpäiväkodin esimiehen kanssa, ettei opinnäytetyössä mainita päiväkodin nimeä ollenkaan, jotta vastaajat pysyvät anonymineina. Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytettiin kyselylomaketta. Kyselylomakkeessa oli mukana myös eläytymistehtävä. Kyselylomakkeeseen liittyy joitakin uhkia tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyen.

Kyselytutkimus on määrällisen tutkimuksen menetelmä, kun taas tämä opinnäytetyö on laadullinen (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 109). Pohtiessa jälkikäteen muita tutkimusmenetelmiä opinnäytetyölleni, haastattelu olisi voinut olla parempi vaihtoehto. Haastattelutilanteessa vastausta voi tarvittaessa korjata tai tämentää, mitä vastauksellaan oikein tarkoitti. Kyselylomake tutkimusmenetelmänä sisältää myös aina sen riskin, että vastauksia ei tule tarpeeksi. Aineistonkeruuvaiheessa jouduin lisäämään vastausaikaa juuri tämän vuoksi. Onnekseni viidestätoista vakituiseen henkilökuntaan kuuluvasta varhaiskasvattajasta kymmenen vastasi kyselyyni. Syitä vastausten vähyydelle varhaiskasvatuksessa saattoi aluksi olla kyselyni laajuus sekä päiväkodissa vallitseva kiire, koska kyselyn vastaamiseen meni paljon aikaa eikä varhaiskasvatuksessa ollut tähän varattu aikaa. Kysely kerättiin loppukeväästä, jolloin saattoi myös työntekijöiden motivaatio olla vähissä kesälomien kolkutellessa oven takana.

Pohtiessani opinnäytetyöprosessiani koen onnistuneeni vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Yhtenä opinnäytetyön lähtökohtana oli tuoda tunnekasvatusta näkyväksi niin varhaiskasvattajille kuin vanhemmille. Koen vanhemmille päiväkodin tunnekasvatuksen näkyväksi tuomisen jääneen lähestulkoon kokonaan pois, joten keskeisimmistä tuloksista olisi voinut tehdä julisteen tai tiedotteen, jotta myös vanhemmille päiväkodissa tapahtuva tunnekasvatus olisi tullut näkyväksi. Opinnäytetyön jatkotutkimusaiheita voisivatkin olla esimerkiksi vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä tarkemmin. Vanhemmilta voitaisiin selvittää ajatuksia ja toiveita tunnekasvatuksesta liittyen tai ylipäätään mitä toivovat varhaiskasvattajilta hyvään yhteistyöhön.

Opinnäytetyön valmistuttua minulla oli tarkoituksena mennä esittämään valmis opinnäytetyö yhteistyöpäiväkodin henkilökunnalle, mutta COVID-19 koronaviruksen erityistoimenpiteiden vuoksi se ei ollut mahdollista. Jos opinnäytetyön esittäminen yhteistyöpäiväkodilla olisi ollut mahdollista, varhaiskasvattajilla olisi ollut hyvä mahdollisuus tarkastella omaa asemaansa yhtenä sosiaalisen oppimisympäristön vaikuttajana sekä työyhteisön jäsenenä. Sovimme kuitenkin yhteistyöpäiväkodin esimiehen kanssa, että lähetän valmiin opinnäytetyön esimiehelle, jotta päiväkodissa voidaan henkilökunnan kesken käydä sitä läpi.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017a. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. 2017b. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jalovaara, E. (2006) Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus.

Järvinen, M., Laine, A., Hellman-Suominen, K. (2009) Varhaiskasvatusta ammatitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. (2008) Kato mua!: Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Keltikangas-Järvinen, L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Kokkonen, M. 2017. Ihastuttavat, vihasuttavat tunteet: Opi tunteiden säätelyn taito. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt: Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro.

Kärkkäinen, K. 2017. Vahvista lasta. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Lajunen, K., Lahtinen, P. & Valkonen, T. (2015). Teoksessa: Lajunen, K. et al. (2015) Tunne- ja turvataitoja lapsille: tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. 1. p. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Linehan (2015). Teoksessa: Sadeniemi, Häkkinen, Koivisto, Ryhänen & Tsokkinen (2019) Viisas mieli: opas tunnesäätelyvaikeuksista kärsiville. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Nummenmaa, L. (2010) Tunteiden psykologia. Helsinki.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, R. 2009. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Peltonen, A. (2000). Teoksessa: Kullberg-Piilola, T. & Peltonen, A. (2000) Tunnetuksi: tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Helsinki: Kirjapaja.

Raninen, S. & Takalo, T. (2007) Psykologina koulussa. Helsinki: Edita.

Repo-Kaarento, S. (2007) Innostu ryhmästä: miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Sadeniemi, M., Häkkinen, M., Koivisto, M., Ryhänen, T. & Tsokkinen, A. (2019) Viisas mieli: opas tunnesäätelyvaikeuksista kärsiville. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Salminen (2017). Teoksessa: Koivula, M. et al. (2017) Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tunnetaidot, Väestöliitto, 2020. Luettu 5.3.2020.

https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/seksuaalikasvatuksen-paakohdat/kehotunnekasvatus/tunnetaidot/

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Luettu 30.4.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

LIITTEET

Liite 1. Kysely varhaiskasvattajille

1. Taustatietoa

- Vastaajan ammattinimike:
 - lastentarhanopettaja
 - lastenhoitaja
- Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet?

2. Tunnekasvatus arjessa

- Millaisissa arjen tilanteissa tunnekasvatus näkyy ryhmässänne?
- Onko ryhmässänne käytössä jotain menetelmiä tunnekasvatukseen liittyen? Jos on kerro niistä.
- Ryhmässämme on riittävästi tunnekasvatusta:
 - täysin samaa mieltä
 - osittain samaa mieltä
 - en osaa sanoa
 - osittain eri mieltä
 - täysin eri mieltä

3. Sosiaalinen oppimisympäristö

- Millaiseksi koet tiimisi tunneilmapiirin?
- Kuinka varhaiskasvattajien väliset vuorovaikutussuhteet voivat mielestäsi edistää tai hankaloittaa lapsen tunnetaitojen oppimista?
- Millainen on mielestäsi sensitiivinen kasvattaja?
- Kuinka aikuinen voi mielestäsi tukea lapsen tunnetaitojen kehitystä?
- Mikä merkitys vertaislapsilla on tunnetaitojen oppimisessa?
- Kuinka vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö voi edistää lapsen tunnekasvatusta?

4. Haasteet

- Koetko tunnekasvatukseen liittyen haasteita?
 - kyllä
 - en
- Mitä haasteita olet kohdannut tunnekasvatukseen liittyen?

5. Laatu ja kehittämisenäkökulma

- Millaiset tekijät voivat mielestäsi vaikuttaa tunnekasvatuksen laatuun?
- Kuinka tunnekasvatusta voitaisiin mielestäsi kehittää omassa ryhmässäsi?

6. Eläytymistehtävä:

Kuvittele päivä, jolloin olet onnistunut varhaiskasvattajana tukemaan lapsen tunteita sekä kehittämään hänen tunnetaitojaan. Kirjoita kuvittelusi pohjalta tarina, jossa kuvaat lapsen päivän kulun päiväkodissa. Kerro hetkistä, joissa tuet lapsen tunteita ja tunnetaitoja. Millaisia nämä hetket ovat ja millä tavoin tuet lasta.

Liite 2. Sähköpostiviesti varhaiskasvattajille

Hei,

Olen Kati Virta ja opiskelen sosionomiksi Tampereen Ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä päiväkodin tunnekasvatuksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatuksen sosiaalista oppimisympäristöä tunnekasvatusta tukevaksi ja huomioivaksi. Opinnäytetyölläni haluan lisätä tietoisuutta tunnekasvatukseen liittyen sekä tehdä varhaiskasvatuksessa tehtävää tunnekasvatusta näkyväksi.

Tutkimus toteutetaan sähköisenä kyselylomakkeena koko päiväkodin varhaiskasvattajille. Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Kyselyyn vastaamiseen on aikaa kaksi viikkoa.

Tässä linkki sähköiseen kyselyyn: [xx](#)

Kiitos vastauksista!

Ystävällisin terveisin
Kati Virta